

مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی

سیمای استان هادر بهبود محیط کسب و کار

فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و

موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی

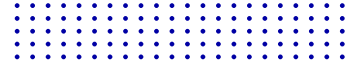
معاونت بهبود فضای کسب و کار

آبان ۱۴۰۳

مقدمه

عوامل متعدد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی، زیست‌محیطی و فناوری وجود دارند که بر محیط کلان کسب‌وکار بنگاه‌ها و فعالان اقتصادی کشور اثرگذاری دارند. ازاین‌بین، اثرگذاری برخی عوامل بیشتر در سطح ملی و برخی نیز بیشتر در سطح استانی است و مجموعه‌ای نیز در دو سطح ملی و استانی قابل پایش و تحلیل هستند. بر اساس ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار مصوب سال ۱۳۹۰ مجلس شورای اسلامی، اتاق‌های بازرگانی و تعاون کشور موظف شدند تا به‌منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب‌وکار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. در همین راستا، گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار از سال ۱۳۹۵ با ارزیابی ۷۰ مؤلفه پیمایشی و آماری در هر فصل توسط اتاق‌ها منتشر می‌شود که حاوی نکات ارزشمندی در زمینه محیط کسب‌وکار به‌ویژه در سطح استانی است که تاکنون موردتوجه جدی تحلیل‌گران قرار نگرفته است. اداره کل بهبود فضای کسب‌وکار مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی بنا دارد تا در قالب سلسله گزارش‌هایی در زمینه بررسی تحلیلی مؤلفه‌های پیمایشی و آماری محیط کسب‌وکار در استان‌ها طی ۷ سال گذشته اقدام و ضمن تهیه گزارش‌های مقایسه‌ای بین استان‌ها، با بررسی میزان اثرگذاری ملی و استانی مؤلفه موردنظر در بهبود وضعیت محیط کسب‌وکار استان (شاخص استان)، توصیه‌های سیاستی و مدیریتی در این خصوص ارائه نماید. در پنجمین گزارش ازاین‌دست، به مؤلفه «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» که جزء ۵ مانع اصلی کسب‌وکارها در سال‌های اخیر بوده است، پرداخته شده است.

۱- درآمدی بر موضوع فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی:

تجربه‌های به دست آمده از کشورهای مختلف نشانگر این است که فساد امری پیچیده، پنهان و متنوع است. از این رو، مبارزه با آن نیز باید مستمر، طولانی و پیچیده باشد. اصطلاح فساد اداری که آن را در برابر سلامت اداری به کار می‌برند، مدت زیادی است که مورد توجه اندیشمندان و صاحب نظران مختلف سازمانی قرار گرفته و تلاش کرده‌اند با ارائه تعاریف منطبق با اصول سازمانی در جهت رفع آن گام بردارند که وجه اشتراک اغلب تعاریف ارائه شده درباره فساد دستگاه‌های دولتی را می‌توان رشوه و سوءاستفاده از موقعیت‌های شغلی، برای نفع شخصی دانست. پیامدهای فساد اداری نیز در قالب معضلات و ناهنجاری‌هایی همچون سوءاستفاده از موقعیت‌های شغلی، ارتشاء و اختلاس، تبانی، کلاهبرداری، پارتی‌بازی، باج‌خواهی، ایجاد نارضایتی برای ارباب رجوع، سرقت اموال و دارایی‌های سازمان، فروش اطلاعات محرمانه سازمان به دیگران، افشای اطلاعات سری و محرمانه سازمان و نظایر آن به صورت فردی، گروهی و سازمان یافته، پدیدار می‌شود. عوامل و زمینه‌های گوناگونی وجود دارند که می‌توانند موجب پیدایش و گسترش و ترویج فساد اداری به صورت بالقوه و بالفعل شوند. بر مبنای این عوامل و زمینه‌ها می‌توان راه‌هایی را شناسایی کرد که اثر بیشتری در کاهش و حذف پدیده فساد اداری در سازمان دارند. اگر سازمان را به صورت یک سیستم در نظر بگیریم، این سیستم از خرده‌سیستم‌های گوناگونی تشکیل شده است که یکی از مهمترین آنها خرده‌سیستم منابع انسانی است. بر همین اساس در مبارزه با پدیده فساد اداری، تمرکز بر روی عواملی که به طور مستقیم به بعد منابع انسانی سازمان مربوط می‌شود، می‌تواند تاثیر بیشتری در کاهش یا حذف فساد اداری در سازمان داشته باشد. هر چند که عوامل دیگری همچون ضعف قوانین و مقررات و عدم شفافیت، عدم پاسخگویی، فقر و نابرابری اقتصادی، فقدان آموزش و آگاهی، فشارهای سیاسی و اجتماعی، رقابت شدید برای دستیابی به منابع و ... در این زمینه موثرند.

در ادامه سعی شده تا دلایل ایجاد فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی از منظر ملی و استانی مورد بررسی قرار گیرد.

الف- منظر ملی

به نظر می‌رسد که علل بروز این عامل تا حدود ۵۰ درصد (بر اساس نظر خبرگان) متأثر از وجود مشکلات کلان کشور در سطح ملی باشد. اقتصاددانان عمدتاً دلایل ساختاری و مدیریتی به شرح زیر را به عنوان علل فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی در کشور معرفی می‌کنند:

- ❏ ضعف سیستم‌های مدیریتی و نهادهای قانونی و قضایی: ضعف در رهبری و نظارت بر عملکردها، فضا را برای فساد فراهم می‌کند. عدم کارایی نهادهای قضایی و نظارتی موجب می‌شود که فساد به راحتی انجام شود و مجازات‌های کمتری برای فسادگران وجود داشته باشد.
- ❏ عدم شفافیت: نبود شفافیت در فرآیندهای دولتی، اداری و مالی باعث می‌شود که فساد به راحتی رخ دهد. مردم و کسب و کارها نمی‌توانند به سادگی پیگیری کنند که منابع کجا هزینه می‌شوند یا بر اساس چه معیاری تصمیم‌گیری می‌شود.
- ❏ فقر و نابرابری اقتصادی: هنگامی که مردم در شرایط اقتصادی سختی قرار دارند، احتمال بروز فساد افزایش می‌یابد. افراد ممکن است برای تأمین نیازهای اولیه خود به اقدامات غیراخلاقی روی آورند. در زمان‌های

- بحران اقتصادی، فشارهای مالی می‌تواند منجر به افزایش فساد، به ویژه در سطوح دولتی و خصوصی شود. افراد ممکن است به دلیل ترس از از دست دادن شغل یا دارایی‌های خود، به روش‌های غیرقانونی روی آورند. قدرت متمرکز و فقدان پاسخگویی: در سیستم‌هایی که قدرت در دست تعداد کمی از افراد است و مسئولیت‌پذیری وجود ندارد، فساد بسیار رایج‌تر خواهد بود. تمرکز قدرت می‌تواند به سوءاستفاده منجر شود.
- عدم آموزش و آگاهی: کمبود تحصیلات و آموزش در زمینه حقوق، اخلاق و مسئولیت‌های اجتماعی می‌تواند موجب افزایش فساد شود. اگر افراد نتوانند حقوق خود را بشناسند، ممکن است برای اجتناب از مشکلات به فساد روی آورند.
- رقابت‌های سیاسی و اقتصادی: در شرایطی که رقابت‌های سیاسی یا اقتصادی شدید است، افراد و گروه‌ها ممکن است برای تأمین منافع خود به اقدامات غیرقانونی متوسل شوند. فشارهایی از سوی گروه‌های خاص برای بهره‌برداری از منابع وجود دارد که می‌تواند به فساد منجر شود.
- کسری منابع و فرصت‌های محدود: هنگامی که فرصت‌های شغلی یا منابع محدود است، رقابت برای به دست آوردن آنها می‌تواند به فساد دامن بزند.
- سازمان‌های ناکارآمد و فرآیندهای پیچیده اداری: ضعف در ساختارهای مدیریتی و اداری می‌تواند به ایجاد فضاهای فسادآور منجر شود، جایی که افراد بدون نظارت و کنترل کافی می‌توانند اقدام به فساد کنند. وجود قوانین و مقررات پیچیده می‌تواند به بروز فساد کمک کند. فرآیندهای دشوار و زمان‌بر، ممکن است افراد را به سمت پرداخت رشوه سوق دهد تا کارهای خود را تسهیل کنند.
- نقص در سیستم‌های اطلاعاتی: عدم وجود سیستم‌های اطلاعاتی مؤثر که فرایندهای مالی و اجرایی را نظارت کند، می‌تواند به بروز فساد کمک کند. نبود اطلاعات کافی و درست، امکان سوءاستفاده را افزایش می‌دهد.
- عدم استقلال رسانه‌ها: رسانه‌های مستقل و آزاد می‌توانند فساد را افشا کنند و نهادهای دولتی را پاسخگو نگه دارند. اگر رسانه‌ها تحت فشار قرار بگیرند یا علیه فساد عمل نکنند، احتمال بروز فساد افزایش می‌یابد.
- فقدان حمایت از افشاگران: عدم حمایت قانونی از افرادی که فساد را افشا می‌کنند، می‌تواند ترس از اقدام به افشاگری را افزایش دهد و به افزایش فساد منجر شود.
- اجتماعات غیررسمی و شبکه‌های فساد: وجود شبکه‌های مافیایی و گروه‌های سازمان‌یافته‌ای که به دنبال منافع غیرقانونی هستند، می‌تواند تأثیر عمیقی بر گسترش فساد داشته باشد.
- تضاد منافع: وجود تضادهای منافع در بین افراد و نهادهای مختلف، به راحتی می‌تواند به فساد منجر شود. زمانی که افراد دارای مسئولیت‌های عمومی به منافع شخصی خود اولویت می‌دهند، فساد افزایش می‌یابد.

ب- منظر استانی

علی‌رغم موارد ذکرشده در سطح ملی، با پدیده اختلاف معنی‌دار در کمیت مؤلفه «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» در طرح پایش ملی محیط کسب و کار در استان‌های کشور مواجه هستیم که نشان می‌دهد برخی عوامل استانی (با حدود ۵۰ درصد اثرگذاری بر اساس نظر خبرگان) به شرح زیر نیز می‌توانند از جمله دلایل بروز اختلاف در میزان مؤلفه فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی در استان‌های کشور باشند:

- ❏ نقص در مدیریت محلی: ضعف در مدیریت و کارایی نهادهای محلی می‌تواند منجر به فساد شود. اگر مدیران محلی نتوانند وظایف خود را به درستی انجام دهند، فضا برای فساد فراهم می‌شود.
- ❏ عدم شفافیت و نظارت محلی: ضعف در فرآیندهای نظارتی و عدم شفافیت در تصمیم‌گیری‌های محلی موجب می‌شود که فساد به راحتی ایجاد شود. اگر مردم نتوانند بر تصمیمات محلی نظارت کنند، احتمال فساد افزایش می‌یابد.
- ❏ فقر و بیکاری: وجود بیکاری بالا و فقر در مناطق مختلف می‌تواند انگیزه بروز فساد را افزایش دهد. در شرایط اقتصادی دشوار، افراد ممکن است به دنبال کسب درآمد از طریق روش‌های غیرقانونی باشند.
- ❏ نبود فرصت‌های اقتصادی: استان‌هایی که فرصت‌های شغلی محدودی دارند، ممکن است در این شرایط بیشتر به فساد رو بیاورند. نبود تنوع اقتصادی و وابستگی به منابع خاص می‌تواند فضای فساد را تقویت کند.
- ❏ فرهنگ فساد در جامعه محلی: اگر در یک استان فرهنگ ناپسند و فسادآور وجود داشته باشد، احتمال بروز فساد به شدت افزایش می‌یابد. این فرهنگ می‌تواند به وسیله سنت‌ها و عادت‌ها تقویت شود.
- ❏ اختلافات قومی و محلی: در برخی از استان‌ها، اختلافات قومی و محلی می‌تواند باعث افزایش فساد شود. این اختلافات ممکن است منجر به حمایت‌های سیاسی و اقتصادی از گروه‌های خاص شود که باعث بروز فساد می‌شود.
- ❏ احساس ناامنی و عدم ثبات: استان‌هایی که دچار ناامنی و تنش‌های اجتماعی یا سیاسی هستند، ممکن است بیشتر در معرض فساد قرار گیرند. تنش‌ها می‌توانند ساختارهای قانونی و نظارتی را تضعیف کنند.
- ❏ روش‌های ناپایدار تأمین مالی: وابستگی به منابع مالی غیررسمی یا ناپایدار در سطوح محلی می‌تواند باعث افزایش فشار بر مدیران محلی و همچنین فساد شود.
- ❏ عدم همکاری بین نهادهای محلی: وقتی مؤسسات و نهادهای دولتی در استان‌ها همکاری لازم را ندارند، سوءتفاهم و تضاد منافع ایجاد شده و این می‌تواند به فساد منجر شود. نداشتن هماهنگی در اجرای برنامه‌ها و سیاست‌ها به افزایش سوءاستفاده‌ها کمک می‌کند.
- ❏ نبود نظام‌های حسابرسی مؤثر: در بسیاری از استان‌ها، نظام‌های حسابرسی و نظارتی داخلی ممکن است ضعیف باشند. این امر باعث می‌شود که فعالیت‌های مالی و اداری بدون نظارت باقی بمانند و فساد به راحتی رشد کند.
- ❏ فشارهای سیاسی: فشارهای سیاسی از سوی احزاب و گروه‌های محلی ممکن است به بروز فساد منجر شود. استفاده از نفوذ سیاسی برای به دست آوردن منافع شخصی می‌تواند جامعه را در معرض فساد قرار دهد.
- ❏ تبعیض‌ها و نابرابری‌های اجتماعی: وجود نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی در استان‌ها می‌تواند به بروز فساد کمک کند. وقتی قشر خاصی از جامعه از منابع بیشتری برخوردار باشد، دیگران ممکن است به دنبال سوءاستفاده از خدمات عمومی و منابع باشند.
- ❏ تاثیر شرایط جغرافیایی و اقلیمی: برخی استان‌ها ممکن است به دلیل وضعیت جغرافیایی یا اقلیمی خود آسیب‌پذیرتر باشند. این می‌تواند بر منابع طبیعی و اقتصادی تأثیر بگذارد و زمینه را برای بروز فساد فراهم کند.
- ❏ کمبود زیرساخت‌های اطلاعاتی: نبود سیستم‌های مدیریت اطلاعات مؤثر در نهادهای محلی و دولتی می‌تواند باعث به وجود آمدن نقص‌های جدی در نظارت و حسابرسی شود. این امر مطلوبیت و کارایی برنامه‌های مالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

❶ کاهش اعتماد عمومی: کمبود اعتماد عمومی به نهادهای دولتی محلی می‌تواند به افزایش فساد منجر شود. زمانی که مردم به نهادهای محلی اعتماد نکنند، ممکن است به پیگیری حقوق خود بهای کمتری داده و زمینه را برای فساد تسهیل کنند.

❷ نبود فرهنگ پاسخگویی: فرهنگ پاسخگویی در استان‌ها می‌تواند در مبارزه با فساد بسیار مؤثر باشد. اگر فرهنگی بر پایه پاسخگویی ایجاد نشود، مدیران و مسئولان محلی ممکن است به راحتی از اقدامات خود فرار کنند.

❸ دسترسی ناهمگون به خدمات عمومی: وقتی دسترسی به خدمات عمومی در استان‌ها به طور نابرابر توزیع شود، ممکن است برخی گروه‌ها به دنبال نفوذ غیرقانونی برای دسترسی به آنها باشند. هرچند که به دلیل ماهیت برخی از این عوامل ذکرشده، امکان تغییر و اصلاح آنها در کوتاه‌مدت یا میان‌مدت میسر نیست ولیکن بررسی عوامل استانی مؤثر بر روند «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» در سطح استانی می‌تواند برای ارائه راهکارهای اصلاحی در مواجهه با این مانع مهم محیط کسب‌وکار الهام‌بخش باشد. در ادامه این گزارش با ارائه نتایج حاصل از استخراج داده‌های مؤلفه یادشده در ۳۱ استان کشور در ۳ دوره گذشته اجرای طرح پایش ملی محیط کسب‌وکار (از پاییز ۱۳۹۵ تا زمستان ۱۴۰۲) و مقایسه آن با برخی آمارهای استانی به بررسی دقیق‌تر سیمای استان‌ها در موضوع گزارش خواهیم پرداخت.

۲- سیمای استان‌ها در مؤلفه فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی

۲-۱- نتایج طرح پایش

مطابق با ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، «اتاق‌ها موظف هستند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب‌وکار، در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند.» در طرح پایش ملی محیط کسب‌وکار، داده‌های ۲۸ مؤلفه پیمایشی از روش تکمیل پرسشنامه با همکاری فعالان اقتصادی (تعیین‌شده با روش‌های نمونه‌گیری) به دست می‌آید. مؤلفه‌های پیمایشی مورد استفاده در محاسبه شاخص محیط کسب‌وکار که به عنوان موانع کسب‌وکارها شناخته شده‌اند به شرح زیر هستند:

- ۱- نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
- ۲- برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط‌زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و...
- ۳- بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
- ۴- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
- ۵- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
- ۶- رویه‌های سخت‌گیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
- ۷- تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی
- ۸- تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
- ۹- وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
- ۱۰- رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات

- ۱۱- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
 - ۱۲- فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات موردنیاز برای فعالیت اقتصادی
 - ۱۳- ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل (جاده‌ای، ریلی هوایی، دریایی و بندری)
 - ۱۴- ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد مؤثر متجاوزان به حقوق دیگران
 - ۱۵- وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
 - ۱۶- ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
 - ۱۷- عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
 - ۱۸- فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
 - ۱۹- دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
 - ۲۰- کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
 - ۲۱- کمبود تقاضا در بازار
 - ۲۲- کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات موردنیاز
 - ۲۳- کمبود نیروی کار ماهر
 - ۲۴- محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
 - ۲۵- محدودیت دسترسی به آب
 - ۲۶- محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
 - ۲۷- فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
 - ۲۸- موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی
- در بخش بررسی نتایج پیمایش، سعی شده تا با استفاده از داده‌های خام طرح، میانگین امتیاز هر مؤلفه (عددی بین ۱ تا ۱۰ که به بهترین وضعیت مؤلفه، امتیاز ۱ و به بدترین وضعیت مؤلفه امتیاز ۱۰ داده می‌شود) در طول دوره‌های اجرای طرح از ابتدا تاکنون برای هر استان استخراج و وضعیت استان‌ها در قالب نمودار و جداول آماری با یکدیگر مقایسه شود. مؤلفه «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» یکی از مؤلفه‌هایی است که از ابتدای آغاز طرح به‌صورت مستمر مورد پرسش قرار گرفته و در ۳۰ دوره از اجرای طرح، به‌عنوان یکی از ۵ مانع مهم در برابر کسب‌وکارها با میانگین رقم شاخص در طول دوره‌های اجرا معادل ۶.۷۰ ارزیابی شده است.
- بررسی اجمالی این عدد نشان می‌دهد که این عامل یکی از مهم‌ترین موانع پیش‌روی کسب‌وکارهاست زیرا اختلاف قابل توجهی از میانگین شاخص کل پایش (۲۸ مؤلفه) در بخش پیمایشی آن در ادوار مختلف اجرای طرح (حدود عدد ۶) داشته است. فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر سایر مؤلفه‌های کسب‌وکار و درنهایت بر شاخص کل محیط کسب‌وکار نیز اثر منفی می‌گذارد. در این میان بررسی وضعیت استان‌ها در این مؤلفه در طول ادوار مختلف اجرای طرح نیز نشان از وجود الگوی مشخص بین استان‌ها دارد. در جدول ۱، رقم مؤلفه استانی (سطرها) عامل «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» در طول ۳۰ دوره اجرای طرح (ستون‌ها) به تفکیک هر استان ارائه شده است.

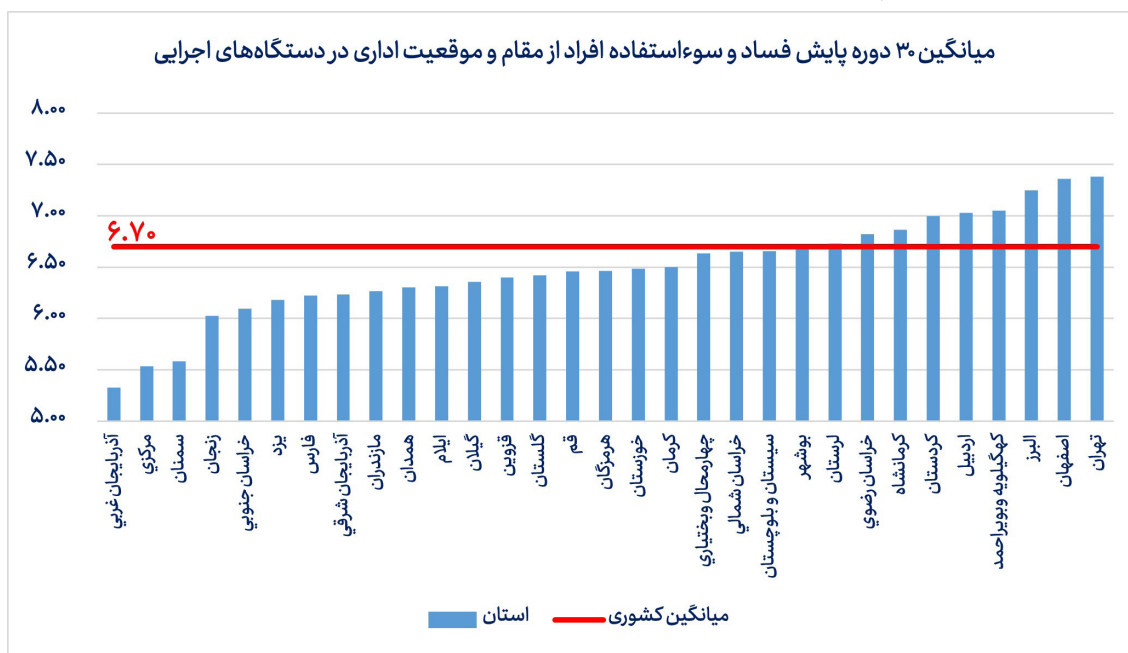
جدول ۱- امتیاز مؤلفه فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی دوره اجرای طرح پایش به تفکیک استان‌ها

استان	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	
آذربایجان شرقی	۷۳۱	۴۰۴	۶۲۴	۶۵۸	۵۵۵	۶۵۰	۵۶۸	۵۸۵	۶۳۰	۷۰۱	۷۰۱	۶۲۰	۶۲۰	۶۱۹	۶۰۵	۶۴۴	۵۷۹	۵۸۸	۵۸۶	۵۸۳	۵۵۳	۵۵۳	۵۵۳	۵۵۳	۵۵۳	۵۵۳	۵۵۳	۵۵۳	۵۵۳	۵۵۳	
آذربایجان غربی	۷۰۸	۵۸۱	۵۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	
اردبیل	۶۷۵	۸۰۱	۵۶۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	۶۵۴	
اصفهان	۶۴۷	۶۵۲	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	۶۵۶	
البرز	۵۸۸	۶۸۷	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	۷۵۵	
ایلام	۶۹۷	۷۰۸	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	
بوشهر	۵۷۳	۷۰۰	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	۶۸۷	
تهران	۷۰۰	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	۷۰۵	
چهارمحال و بختیاری	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	۶۸۹	
خراسان جنوبی	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	
خراسان رضوی	۶۰۰	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	
خراسان شمالی	۶۷۵	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	
خوزستان	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	۶۱۹	
زنجان	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	
سمنان	۵۶۴	۶۰۰	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	۶۰۵	
سیستان و بلوچستان	۶۷۵	۶۳۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸	۵۶۸
قزوین	۶۱۴	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷
قم	۷۱۷	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴	۷۶۴
کردستان	۶۸۹	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵	۶۳۵
کرمان	۶۱۵	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱	۷۱۱
کهگیلویه و بویراحمد	۵۳۳	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰
کمرشاه	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸	۷۱۸
گلستان	۷۰۰	۵۹۱	۵۹۱	۷۵۴	۷۵۴	۶۴۲	۶۴۸	۶۴۸	۶۴۸	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳	۷۵۳
گیلان	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷
لرستان	۷۰۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰	۷۱۰
مازندران	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸	۶۸۸
مرکزی	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳	۵۹۳
هرمزگان	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳
همدان	۷۱۹	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳	۴۸۳
یزد	۶۵۴	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷	۵۹۷

مأخذ: یافته گزارش بر اساس داده‌های طرح پایش ملی محیط کسب و کار، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

بر اساس اطلاعات این جدول و نظر فعالان اقتصادی شرکت‌کننده در این طرح، ۱۰ استان کشور دارای میانگین بالاتر از متوسط کشوری و ۲۱ استان نیز دارای میانگین پایین‌تر از متوسط کشور بوده‌اند. همچنین ۵ استان تهران، اصفهان، البرز، کهگیلویه و بویراحمد و اردبیل به ترتیب دارای بیشترین عدد مؤلفه (وضعیت بدتر نسبت به سایر استان‌ها) و ۵ استان آذربایجان غربی، مرکزی، سمنان، زنجان و خراسان جنوبی به ترتیب دارای کمترین عدد مؤلفه (وضعیت بهتر نسبت به سایر استان‌ها) ارزیابی شده‌اند.

نمودار - میانگین نتایج پایش استان‌های کشور در مؤلفه مزبور در ۳۰ دوره اجرا در مقایسه با میانگین کشوری

مأخذ: یافته گزارش بر اساس داده‌های طرح پایش ملی محیط کسب و کار اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

۲-۲- آمارهای رسمی

در این بخش، سعی شده تا با استفاده از برخی آمارهای رسمی مرتبط با مؤلفه «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» به مقایسه وضعیت محیط کسب و کار در سطح استان‌های کشور پرداخته شود.

-نماگر شفافیت و سلامت اداری

یکی از داده‌های آماری مرتبط با موضوع، آمار مربوط به شفافیت و سلامت اداری به تفکیک استان‌های کشور است. این نماگر که از طرح پایش امنیت سرمایه‌گذاری مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی استخراج شده بیان می‌دارد که ارزیابی فعالان اقتصادی در سطح کشور از وضعیت این نماگر طی ادوار گذشته اجرای طرح به چه میزان بوده است. لازم به ذکر است که هرچه قدر عدد شاخص به رقم ۱۰ نزدیکتر باشد به معنی بدتر بودن شرایط در استان است و اعداد نزدیک به ۱ نیز حاکی از بهبود شرایط استان در این نماگر است. در جدول ۲ مقدار این نماگر بر اساس اطلاعات موجود در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۳ به تفکیک استان‌های کشور قابل مشاهده است. متوسط مقدار این نماگر در ۲۵ دوره اجرای طرح در کشور به میزان ۶.۳۴ بدست آمده است.

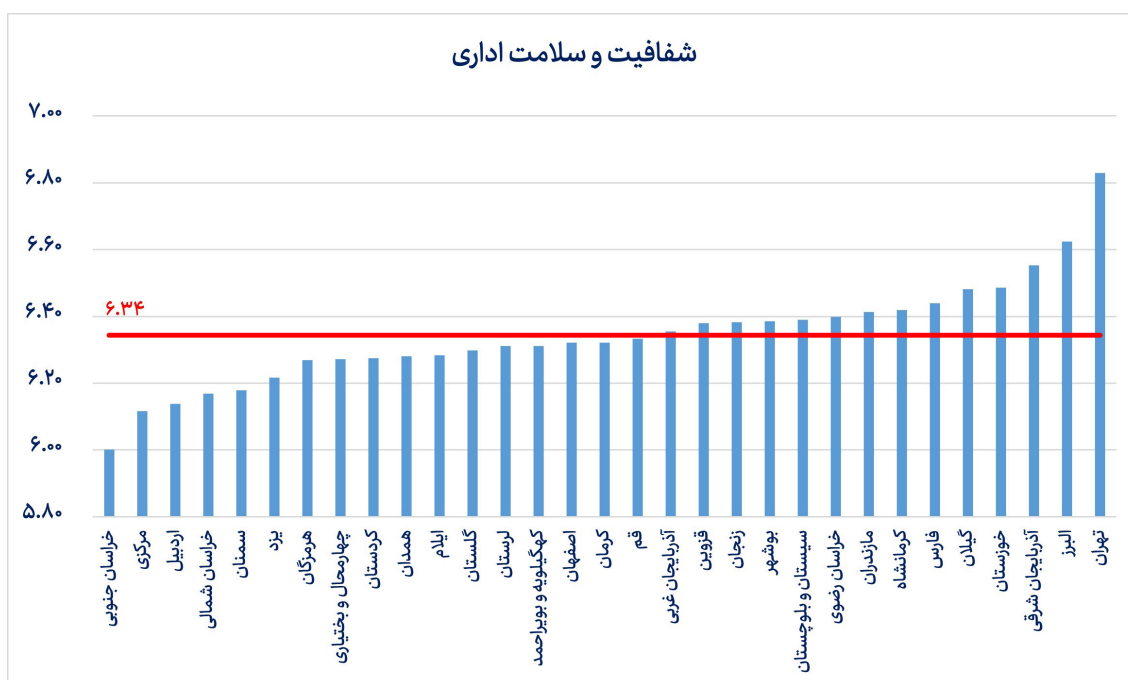
جدول ۲- میانگین نماگر شفافیت و سلامت اداری در ۲۵ دوره اجرای طرح پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استانها

استان	امتیاز
آذربایجان شرقی	۶.۵۵
آذربایجان غربی	۶.۳۶
البرز	۶.۶۲
ایلام	۶.۲۸
بوشهر	۶.۳۹
تهران	۶.۸۳
چهارمحال و بختیاری	۶.۲۷
خراسان جنوبی	۶.۰۰
خراسان رضوی	۶.۴۰
خراسان شمالی	۶.۱۷
خوزستان	۶.۴۹
زنجان	۶.۳۸
سمنان	۶.۱۸
سیستان و بلوچستان	۶.۳۹
فارس	۶.۴۴
قزوین	۶.۳۸
قم	۶.۳۳
کردستان	۶.۲۸
کرمان	۶.۳۲
کرمانشاه	۶.۴۲
کهگیلویه و بویراحمد	۶.۳۱
گلستان	۶.۳۰
گیلان	۶.۴۸
لرستان	۶.۳۱
مازندران	۶.۴۱
مرکزی	۶.۱۲
هرمزگان	۶.۲۷
همدان	۶.۲۸
یزد	۶.۲۲

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

بر اساس اطلاعات این جدول، ۱۴ استان کشور دارای میانگین بالاتر از متوسط کشوری و ۱۷ استان نیز دارای میانگین پایین‌تر از متوسط کشور در میزان نماگر شفافیت و سلامت اداری بوده‌اند. ۵ استان تهران، البرز، آذربایجان شرقی، خوزستان و گیلان به ترتیب دارای بیشترین مقدار نماگر شفافیت و سلامت اداری (شرایط بدتر) و ۵ استان خراسان جنوبی، مرکزی، اردبیل، خراسان شمالی و سمنان نیز به ترتیب کمترین میزان نماگر شفافیت و سلامت اداری (شرایط بهتر) را در بین استان‌های کشور داشته‌اند.

نمودار ۲- میانگین نماگر شفافیت و سلامت اداری در ۲۵ دوره اجرای طرح پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استانها

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

۳- نتیجه‌گیری

بررسی داده‌های موجود در زمینه فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی از دو منبع نظرسنجی پیمایشی و آمارهای رسمی، نتایج زیر را در پی دارد:

❏ مؤلفه «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» یکی از موانع مهم کسب و کارها در طول ۳۰ دوره اجرای طرح بوده است که علی‌رغم انجام برخی اقدامات از سوی دستگاه‌های اجرایی مربوط، بررسی روند آن در ۷ سال گذشته نشان می‌دهد که بهبود محسوسی در وضعیت آن در سطح کل کشور ایجاد نشده است.

❏ بررسی روند ۳۰ دوره اجرای طرح در استان‌ها نشان می‌دهد که استان‌های آذربایجان غربی، مرکزی، همدان، قم و آذربایجان شرقی به ترتیب بیشترین کاهش در مؤلفه فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی را تجربه نموده‌اند و استان‌های گیلان، کهگیلویه و

بویراحمد، البرز، اردبیل و خراسان جنوبی نیز به ترتیب در ریشه‌کنی این مانع موفقیت کمتری را حاصل نموده‌اند.

❑ میانگین امتیاز عامل «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» در ۲۵ دوره اجرای طرح پایش امنیت سرمایه‌گذاری مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد که این عامل نیز مشکل جدی برای فعالان اقتصادی محسوب می‌شود و همبستگی مثبت (۰.۴) بین نتایج آن و نتایج طرح پایش ملی محیط کسب و کار وجود دارد که نشان می‌دهد نتایج استانی اعلام‌شده در هر دو طرح به یکدیگر نزدیک است.

۴- پیشنهادها

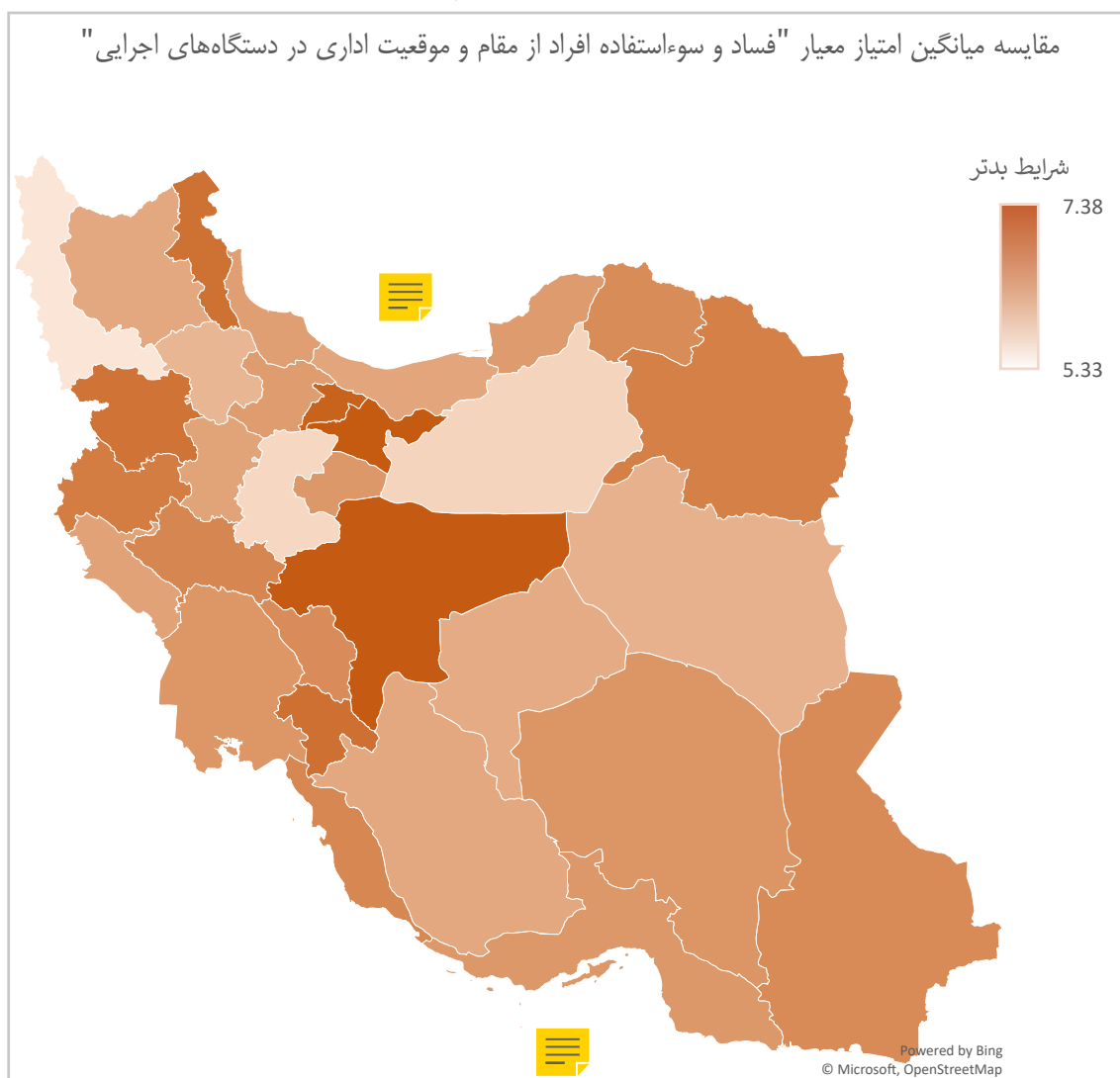
الف- با توجه به اینکه سهم عوامل ملی در فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی قابل توجه (۵۰ درصد) است، لذا تمرکز بر سیاست‌های کلان و ثبات بخشی به اوضاع اقتصادی کشور، امری ضروری و فوری است. بر اساس نتایج به دست آمده در این گزارش و به منظور اصلاح وضعیت این مؤلفه در سطح ملی می‌توان اقدامات تکمیلی به شرح زیر را پیشنهاد داد:

- ❑ تقویت شفافیت: ایجاد سیستم‌های اطلاعاتی شفاف که دسترسی به اطلاعات عمومی و مدیریتی را آسان کند. این شامل گزارش‌های مالی، قراردادهای عملکرد کارکنان نیز می‌شود.
- ❑ قانون‌گذاری محکم: قوانین سختگیرانه برای تعیین وظایف و مسئولیت‌ها، همچنین تعیین مجازات‌های سنگین برای متخلفان تصویب شود.
- ❑ نظارت و بازرسی مستقل: ایجاد نهادهای نظارتی مستقل که به‌طور مرتب و بدون پیش‌زمینه اقدام به بازرسی و بررسی عملکرد دستگاه‌ها و کارکنان کنند.
- ❑ آموزش و آگاهی‌رسانی: دوره‌های آموزشی برای کارکنان دولت در زمینه اصول اخلاقی، قانونی و عواقب فساد برگزار شود.
- ❑ تشویق گزارش‌دهی: سیستم‌های امن و مطمئن برای گزارش‌دهی فساد و سوءاستفاده، همراه با حمایت از گزارش‌دهندگان ایجاد شود.
- ❑ تقویت فرهنگ پاسخگویی: فرهنگ پاسخگویی در سازمان‌های دولتی و تشویق به مراجعه به مراجع قضایی در صورت مشاهده فساد ترویج شود.
- ❑ استفاده از فناوری‌های نوین: از فناوری اطلاعات و سیستم‌های دیجیتال برای کاهش تسلط انسان بر فرآیندها و ایجاد سیستم‌های خودکار برای کنترل و نظارت بهره‌گیری شود.
- ❑ شناسایی و ارزیابی ریسک‌ها: تحلیل و شناسایی زمینه‌های مستعد فساد و اتخاذ تدابیری برای کاهش این ریسک‌ها انجام شود.
- ❑ تقویت حقوق شهروندی: حقوق و دسترسی به عدالت برای تمام شهروندان به‌ویژه در این زمینه که موجب افزایش اعتماد عمومی به نهادهای دولتی می‌شود ارتقاء یابد.
- ❑ همکاری بین‌المللی: از تجربیات و دانش کشورهای دیگر در زمینه‌های مبارزه با فساد و همکاری با نهادهای بین‌المللی استفاده شود.
- ❑ اولویت‌بندی داوطلبی‌های عمومی و مشارکت اجتماعی: بسترهایی که مردم بتوانند به‌طور مستقیم در نظارت بر کارکرد نهادهای دولتی و تصمیم‌گیری‌های عمومی مشارکت کنند ایجاد شود.

- ❏ تشکیل ائتلاف‌ها و شبکه‌های ضد فساد: نهادهای مختلف (دولت، بخش خصوصی، NGOها) برای ایجاد ائتلاف‌هایی که به‌طور مشترک علیه فساد فعالیت کنند تشکیل شوند.
- ❏ تشویق و الگوی رفتاری مثبت: الگوهای موفق و شفاف در دستگاه‌های دولتی که به‌عنوان نمونه‌های مثبت در مقابل فساد عمل کنند معرفی شوند.
- ❏ بهبود دسترسی به اطلاعات عمومی: دسترسی شهروندان به اطلاعات و داده‌های مربوط به عملکرد نهادهای دولتی و شفاف‌سازی فرآیندهای تصمیم‌گیری تسهیل شود.
- ب-** با توجه به اینکه سهم عوامل استانی در ایجاد فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی نیز قابل توجه (۵۰درصد) است، لذا تمرکز بر سیاست‌های اصلاحی در سطح استان، امری ضروری و فوری است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در این گزارش و به‌منظور اصلاح وضعیت این مؤلفه در سطح استانی می‌توان اقدامات تکمیلی به شرح زیر را پیشنهاد داد:
- ❏ تقویت نهادهای نظارتی استانی: تأسیس و تقویت نهادهای نظارتی محلی که بتوانند به‌طور مستقل بر فعالیت‌های اداری استان نظارت داشته باشند.
- ❏ تشکیل کمیته‌های مرتبط با مبارزه با فساد: کمیته‌های ویژه در سطح استان برای بررسی و رسیدگی به گزارش‌های مرتبط با فساد و سوءاستفاده‌ها ایجاد شوند.
- ❏ نشر اطلاعات عمومی در سطح استان: گزارش‌های عملکرد، هزینه‌ها و پروژه‌های انجام شده در سطح استان به‌صورت عمومی برای افزایش شفافیت انتشار یابند.
- ❏ گسترش آموزش‌های عمومی: کمپین‌های آموزشی برای آگاه‌سازی مردم و کارکنان دولت درباره پیامدهای فساد و روش‌های گزارش‌دهی برگزار شوند.
- ❏ تقویت همبستگی محلی: انجمن‌ها و گروه‌های محلی برای معرفی افراد و نهادهای متعهد به شفافیت و ضد فساد و حمایت از آن‌ها ایجاد شوند.
- ❏ پایش و ارزیابی مستمر: نظام‌های ارزیابی و پایش مستمر عملکرد دستگاه‌های اداری در استان به‌منظور شناسایی نقاط ضعف و تخلفات ایجاد شوند.
- ❏ حمایت از کارمندان شفاف: کارمندان و مدیران شفاف با ارائه جوایز مالی و اخلاقی به آن‌ها که به شفافیت و کارآمدی کمک می‌کنند تشویق شوند.
- ❏ حفاظت از حامیان شفافیت: سیستم‌های حمایتی برای افرادی که با اطلاعات خود به مواجهه با فساد کمک می‌کنند، به‌خصوص در سطح محلی تأسیس شوند.
- ❏ بررسی و اصلاح فرآیندهای اداری: فرآیندهای اداری پیچیده و مستعد فساد و ساده‌سازی آن‌ها برای کاهش امکان سوءاستفاده تحلیل و شناسایی شوند.
- ❏ تلاش برای افزایش بهبود خدمات عمومی: دسترسی آسان و عادلانه به خدمات عمومی که می‌تواند از بروز فساد جلوگیری کند تضمین شود.
- ❏ کاهش قدرت مطلق در فرآیندهای تصمیم‌گیری: سیاست‌های تفویض اختیار به نهادهای محلی به‌منظور تقسیم قدرت و کاهش فساد تدوین و اجرا شوند.
- ❏ تشویق و حمایت از رقابت‌های سالم: بسترهای مناسب برای رقابت‌های سالم در عرصه‌های اقتصادی و اجتماعی به‌منظور کاهش انحصار و فرصت‌های فساد ایجاد شوند.
- ❏ حمایت از گزارشگران فساد: سازوکارهایی قانونی برای حفاظت از افرادی که موارد فساد را گزارش می‌دهند و جلوگیری از انتقام‌جویی از آنان ایجاد شوند.

- ❑ برقراری تعامل با رسانه‌ها: با رسانه‌ها برای پوشش خبری مناسب در زمینه مسائل فساد و شفاف‌سازی همکاری شود.
- ❑ انتخاب کارگزاران شایسته و متعهد: از افراد متعهد و پاک‌دست در نظام اداری، حکومتی و شایسته‌سالاری در واگذاری زمام امور به کارگزاران استفاده شود.

شکل ۱- وضعیت استان‌های کشور در مورد فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی در ۳ دوره اجرای طرح پایش

مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی

